

**Centrum Studiów Fotoleksykograficznych
w Warszawie**

Jan Wawrzyńczyk

FOTOCYTATOGRAFIA POLSKA
Wiek XIX w Słowniku warszawskim
(1. lista suplementowa)

⊆ | ⊇

Copyright © by Jan Wawrzyńczyk, Warszawa 2014

Wydawca:

Elja Malek

Łódź 2014

ISBN 978-83-936480-9-2

Obj. 0,52 a.w. Nakł. 5 egz. papierowych + egz. elektroniczny (dostępny w Internecie)

Przedmowa

Co z tekstów XIX-wieczna nie znalazło odbicia w Słowniku warszawskim¹ (1900-1927)? Czyż to nie jest intrygujące pytanie? Dotychczas nikt nie pokazywał siatki haseł SW na tle rzeczywistego, „zamrożonego” we wszystkich drukach końca XVIII – pocz. XX w.), zasobu leksykalnego polszczyzny.

W e-brudnopisach SBJP² notuję tego rodzaju zdarzenia negatywne, ale oczywiście niesystematycznie, od przypadku do przypadku, konieczna jest popularyzacja danego problemu, czemu ma służyć moja seria broszur (zasadniczo elektronicznych).

Oto pierwszy zeszyt tej serii.

Liczy on ponad 500 pozycji hasłowych, zawierających dokładne adresy bibliograficzne, czasem też, ilustracyjnie, ciekawostkowo, krótkie frazy. Fotodokumentację cytatową haseł pozostawiam tymczasem w Foto-SBJP³; w przyszłości będzie dostępna w Internecie.

Chodzi o hasła zarówno nieznane SW, jak i znane, ale pozbawione cytatów dokumentacyjnych⁴. Uderza łatwość, szybkość, z jaką wyszukuje się w tekstach agnomy i cytaty do haseł bezcytatowych SW. Świadczy to – jeśli pamiętać o analogicznej sytuacji ze „Słownikiem Doroszewskiego” – dobitnie o wielkich brakach dokumentacyjnych polskiej leksykografii, cytografii.

SW jest dokumentacyjnie nierówny, niekonsekwentny. Notuję pominięte w nim znaczenia, pierwszo- i drugorzędne, użycia przenośne. Odnotowuję też istnienie możliwych do pobrania z tekstów cytatów starszych niż te cytaty źródłowe, które znalazły się na kartach SW⁵.

¹ Dalej: SW.

² SBJP = J. Wawrzyńczyk, Słownik bibliograficzny języka polskiego. Wersja przedelektroniczna. T. 1-10, Warszawa 2000-2012.

³ O nim por. w tomie 10. SBJP, s. 3.

⁴ W części artykułów hasłowych SW znajdują się ilustracje użycia, ale bez skrótu źródła; wyszły one zapewne spod pióra autorów-redaktorów SW, stanowiąc w gruncie rzeczy również dokumentację polszczyzny, ale dokumentację innego poziomu, poziomu idiolektów twórców SW (por. np. artykuły: **abdykacz**, **flegmatyczny**, **flidra**, **nazarzać** itd., itp. setki pozycji; nie jest wykluczone, że tworząc tego rodzaju cytografię realizatorzy założeń teoretycznych SW inspirowali się po części realnymi, nieanonimowymi tekstami, mającymi autorów).

⁵ Im przykład starszy, tym wartościowszy dla programu redatacji słownictwa nowopolskiego i radykalnej – z powodu przykrych mankamentów metodologicznych – rewizji danych nagromadzonych w ramach badań nad tzw. nowym słownictwem polskim, (realizowanych w IJP PAN w Krakowie).

Niektóre braki poświadczeń hasel z tekstów literackich wprost szokują w SW; nie ma np. cytatu pod **krucyfiks** (wyraz występuje u Mickiewicza). Notuję np. hasło **edukacya**, bo w SW jest już tylko postać **edukacja**, ale – ważne – bez żadnego cytatu poświadczającego. Charakterystyczna, jako mankament, jest sytuacja: ma SW hasło – rzeczownik osobowy męski z dobrą dokumentacją cytowaną, ma także odpowiednik żeński tego hasła, ale tu bez jakichkolwiek cytatów (jak w **bogaczka**, **komunistka**, **oczyścicielka**, **reprezentantka**, **znajdzicielka** itp.). Znamienna jest swego rodzaju niechęć (czy świadoma?) twórców SW do umieszczania dokumentacyjnych cytatów literackich w artykułach z terminami technicznymi, naukowymi itp. (por. **nerkowiec**, **nerwiak**, **telegraf**, **telegram** i wiele innych). Nie troszczą się oni o cytaty w artykułach przymiotnikowych i przysłówkowych, brak ilustracji źródłowych pod **anakreontyczny**, **dwuspadkowy**, **kocankowato**, **kocankowaty**, **niewstrzeźliwie**, **pierwoczesny**, **tarczowy**, **zootomiczny** i setkach innych pozycji tego typu.

Od lat apeluję: śmiało i energicznie odsłaniajmy realne, utrwalone w tekstach niesłownikowych bogactwa słownikowe naszego języka ostatnich 200, 230 lat; nie mamy się czego wstydić.

Dokumentacja

- absolutystyczny** 📖 Rembowski A. 1884: 92
akacyjny 📖 Kremer J. 1869: 235
akuszerka 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 35
algiebraiczny 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 46
aliaż 📖 Łubkowski 1835, 1: 3
allegoryczny 📖 Kremer J. 1869: 183
aluzya 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 10
anglicyzm 📖 Łubkowski 1835, 1: 4
antygrecki 📖 Kremer J. 1869: 129
antymon 📖 Łubkowski 1835, 1: 4
apostolstwo 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 4
apostolowanie 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 15
aplikować się 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 46
aps 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 81
arbitralność 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 50
arbitralny 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 61
arcyderwisz 📖 Sienkiewicz H. 1996: 232 [w liście z 1886]
arcymistrzostwo 📖 Kremer J. 1869: 271
arcyniebezpieczny 📖 Rembowski A. 1884: 78
arcypożyteczny 📖 Łubkowski 1835, 1: 71
arcyskromny 📖 Kremer J. 1869: 239
arcytrudny 📖 Kremer J. 1869: 477
arcyważny 📖 *jest rzeczą arcyważną* <Kremer J. 1869: 553>
askier 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 74
ateński 📖 *kapliczek ateńskich* <Kremer J. 1869: 59>
autograf 📖 Estreicher K. 1882: 36
autorstwo 📖 Kremer J. 1869: 220
- bajraktar** 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 9, 12
baldakinek 📖 Kremer J. 1869: 423
bałtycki 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 75
bannicja 📖 *łękając się bannicji* <Kraszewski J. I. 1841, 3: 106>
barbarya 📖 Estreicher K. 1882: 30
Bethovenowy 📖 Kremer J. 1869: 472
belletrystyczny 📖 *dziełem belletrystycznym* <Kremer J. 1869: 550>
bezcucie 📖 Bierzyński M. 1892: 247
bezczuły 📖 Kremer J. 1869: 273

bezhalaśny 📖 Kremer J. 1869: 178
beżądny 📖 Kremer J. 1869: 316
beżkapelusowy 📖 Sienkiewicz H. 1996: 115, 116 [w liście z 1879]
beżkrytycznie 📖 *przyjmował beżkrytycznie* <Marrené-Morzowska W. 1881: 25>
beżoki 📖 Kremer J. 1869: 185
beżprzeżrenny 📖 EP Orgelbrand 28 (1868): 494
beżrośądny 📖 Kremer J. 1869: 464
beżsercy 📖 Kremer J. 1869: 218, 552
beżśpiewny 📖 Kremer J. 1869: 508
beżtreściwy 📖 Kremer J. 1869: 175
beżwidny 📖 Kremer J. 1869: 435
beżwładność 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 97
beżwonny 📖 Tarnowski W. 1863: 377
biennium 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 41
biesiadniczy 📖 *biesiadniczej sali* <Kraszewski J. I. 1841, 3: 139>
bogochwalczy 📖 Kremer J. 1869: 494
bogosławny 📖 *bogolawnym hymnem* <Kremer J. 1855: 120>
brewiarzyk 📖 Estreicher K. 1882: 26
brigant 📖 Sienkiewicz H. 1996: 253 [w liście z 1886]
budownictwo 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 34
Bułgar 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 153
burgada 📖 Sienkiewicz H. 1996: 195 [w liście z 1886]
burleskiada 📖 Kremer J. 1869: 431
burmistrzować 📖 Kremer J. 1869: 382

całopaństwowy 📖 Rembowski A. 1884: 2
cantatrice 📖 Sienkiewicz H. 1996: 276 [w liście z 1886]
cebrzyk 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 64
chińszczyzna 📖 Sienkiewicz H. 1996: 213 [w liście z 1886]
chmurny 📖 Kremer J. 1869: 269
chrobacki 📖 EP Orgelbrand 28 (1868): 532
cicerone 📖 Estreicher K. 1882: 15
cudnowdzięczny 📖 Kremer J. 1869: 101
cywilno-wojskowy 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 87
czasowanie 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 77
czerwoniuchny 📖 Łubkowski 1835, 1: 2
czesko-saski 📖 EP Orgelbrand 28 (1868): 626
czorbadzi 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 38
czworakowy 📖 *z czworakowego ogrodu* <Bierzyński M. 1892: 185>
czytelniczka 📖 Bierzyński M. 1892: 21
czytelnik 📖 Bierzyński M. 1892: 21

dachówkowaty 📖 EP Orgelbrand 28 (1868): 305
dawno-zapadły 📖 Kremer J. 1869: 267
debarkader 📖 Sienkiewicz H. 1996: 180 [w liście z 1886]
dobro-duszny 📖 Kremer J. 1869: 155
doktorski 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 110
doktryner 📖 Marrené-Morzowska W. 1881: 24
dokumentnie 📖 Estreicher K. 1882: 9
domniemywanie 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 76
donos 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 73
donosiciel 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 75
dramacik 📖 Sienkiewicz H. 1996: 300 [w liście z 1887]
dramatyczność 📖 Kremer J. 1869: 285, 286
drobnizna 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 91
drodą 📖 Tarnowski W. 1863: 364
drwiarz 📖 Kremer J. 1869: 510
drwinka 📖 *drwinki oniemiały* <Kremer J. 1869: 150>
duchowładny 📖 *idei duchowładnej* <Kremer J. 1869: 179>
dugiana 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 76, 98
dunajski 📖 *trzęsawiska dunajskie* <Jeż T. T. 1898, 2: 149>
dworacki 📖 Kremer J. 1869: 481
dwutomowy 📖 EP Orgelbrand 28 (1868): 625
dyogenesowski 📖 Estreicher K. 1882: 3
dyska 📖 Bierzyński M. 1892: 31
dystylownik 📖 Łubkowski 1835, 1: 2
dyzharmonia 📖 Kremer J. 1869: 436
dziejopisarski 📖 Rembowski A. 1884: 2
dziejowładny 📖 Kremer J. 1869: 225
dżanabet 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 117
dżanem 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 66, 69

edukacja 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 59
edukacyjny 📖 *zwierzchność edukacyjna* <Kołłątaj H. 1844, 3: 59>
egoista 📖 *egoistów bezwzględnych* <Jeż T. T. 1898, 2: 150>
ejalet 📖 Jeż T. T. 1898, 2: 75
ekonomiczno-prawny 📖 Rembowski A. 1884: 23
emerytalny 📖 Kołłątaj H. 1844, 3: 97
encyklopedyczny 📖 Estreicher K. 1882: 38
energiczny 📖 Kremer J. 1869: 542
epikureizm 📖 Kremer J. 1869: 222
epikurejski 📖 Kremer J. 1869: 222
eskulap 📖 Estreicher K. 1882: 28
estetyczno-krytyczny 📖 Kremer J. 1869: 241
exotyczny 📖 Kremer J. 1869: 543